

ÚLOHA A MÍSTO ZVS V ÚTOČNÉ OPERACI

V. I. Lenin učil, že vedoucí funkcionáři na jedné straně musí dokonale znát revoluční teorii, do podrobností zvládnout všechny podmínky i techniku výroby a na druhé straně musí mít nezbytné teoretické znalosti a praktické návyky v bezprostředním řízení. Bezpodmínečně vyžadoval rozvíjet speciální druh znalostí — teorii řízení a vyzbrojovat touto teorií řídicí kádry. Leninské zásady se staly základem v rozpracování principů velení vojskům v socialistických armádách a na těchto zásadách se rozvíjejí i současné teorie a praxe velení v armádách Varšavské smlouvy.

Velení vojskům procházelo v minulosti značnými změnami. Vojskům velel bezprostředně velitel a proto hlavní místo velení bylo tam, kde byl velitel.

V souvislosti se vznikem masových armád, zaváděním nové techniky, druhů zbraní, narůstající dobou trvání bojové činnosti, bylo stále složitější i velení vojskům. Vznikla potřeba vytvořit zvláštní orgány velení vojskům nejenom k ulehčení práce velitele, ale k zabezpečení velení vůbec, neboť velení početným silám a prostředkům již bylo nad síly jednoho člověka — velitele. Tímto orgánem se stal štáb.

Poprvé v pevně stanovené organizační struktuře a s přesným rozdělením povinností všech příslušníků štábu pracovaly např. štáby v ruské armádě v Rusko-japonské válce. V období první světové války organizace i práce štábu podstatně zaostávala za požadavky v důsledku stále složitějších podmínek řízení operace a boje. Těmto otázkám proto velení Sovětské armády v období mezi první a druhou světovou válkou věnovalo značnou pozornost: štáby byly reorganizovány, jejich příprava podstatně zkvalitněna a bylo i rozhodným způsobem zlepšeno zabezpečení spojovací, dopravní a jiné techniky.

Druhá světová válka plně potvrdila význam připravenosti a všestranného zabezpečení štábů, které v zabezpečení nepřetržitého velení sehrály rozhodující úlohu. Na základě zkušeností byly po druhé světové válce pro štáby vydány

nové řády, předpisy a různé instrukce s přihlédnutím ke zkušenostem a poznatkům z Velké vlastenecké války a cvičením štábů a vojsk Sovětské armády. Organizace a vybavení štábů se přiblížila konkrétním podmínkám a požadavkům řízení vojsk v závislosti na změnách v organizaci a vedení operace a boje.

Velení vojskům v poválečném období prošlo bouřlivým vývojem a doznalo podstatných změn. Vědeckotechnická revoluce ve vojenství podnítila široký rozvoj teorie i praxe v oblasti velení a jeho všestranného zabezpečení. Úplná motorizace vyspělých armád, předpoklad hromadného použití jaderných zbraní, výkonné bojové techniky, elektronizace řídicích systémů, značná pohyblivost a manévrovací schopnost vojsk, požadavek zkracování časových lhůt na získávání informací a jejich analýzu, přípravu a přijetí optimálního rozhodnutí, jeho včasné doručení vykonavatelům i všestranné zabezpečení kladou na velení nebývalé nároky. Poznatky ze cvičení ukazují, že ne vždy a na všech stupních se nám tyto požadavky na velení úspěšně daří plnit.

Víme, že určité zaostávání velení je ve všech armádách světa. Je to důsledek setrvačnosti myšlení, síly zvyku, neboť člověk nikdy nedokáže okamžitě přizpůsobit své metody a prostředky novým požadavkům. I v tom vidím podstatu současných nedostatků ve velení. Proto jedním z trvale platných úkolů pro naši armádu (což zdůrazňuje i R MNO na letošní výcvikový rok) je prohlubování znalostí teorie i praxe velení v soudobých operacích a boji a jeho všestranné zabezpečení.

Jedním z důležitých opatření, která vytvářejí podmínky pro zabezpečení nepřetržitosti, odolnosti, pevnosti a pružnosti velení, je organizace a vyčlenění míst velení. Je proto třeba přehodnotit současný stav v jejich vyčleňování, zaměření a charakteru činnosti. Tyto otázky jsme zkoumali i na VŠC SOJUZ 77. I když nechci předcházet celkovým závěrům, chci uvést některé názory.

Doposud jsme na operačním stupni (armáda-front) zpravidla vytvářeli v útočné operaci velitelské stanoviště, týlové velitelské stanoviště, předsunuté velitelské stanoviště a v některých fázích operace na omezenou dobu i pomocné velitelské stanoviště.

Na VŠC SOJUZ 77 byla zkoušena nová struktura míst velení a na stupni front byla vytvořena: VS, TVS, PomVS, dále ZVS a pohyblivé místo velení, jako nové prvky v systému míst velení. Zatím co zejména klasická místa velení, tj. VS a TVS, mají své vyhraněné místo v celém systému, byly některé nejasnosti o místě a úloze ZVS. Proto k tomuto chci zaměřit svou pozornost.

Záložní velitelské stanoviště (ZVS) v útočné operaci jsme procvičovali poprvé. Prakticky bylo vytvořeno ze sil a prostředků předurčených pro předsunuté velitelské stanoviště (PVS) a v dalším průběhu částečně zesíleno. PVS v dosavadním pojetí procvičováno nebylo. Bylo nahrazeno tzv. pohyblivým místem velení, které bylo umístěno na VS, nebylo stále obsazeno, ale bylo připraveno k rychlému výjezdu.

Především chci uvést, že v žádném případě nejde jenom o změnu názvu těchto míst velení, ale o kvalitativně nové prvky velení. Článek 119 Oper-1-1 „Organizace a vedení operací“ o PVS uvádí: „**Z PVS velí velitel frontu (armády) tehdy, je-li velení vojskům z VS značně ztíženo, při přemístění VS do nového prostoru nebo je-li VS vyřazeno. Velite může přejít na PVS jen tehdy, jsou-li učiněna základní rozhodnutí a situace vyžaduje, aby byl blízko u vojsk.**“

Z citace vyplývá místo a úloha PVS, organizace, struktura vybavení i zabezpečení. Pohybovalo se zpravidla mezi prvými sledy vojsk a VS na úrovni VS

armád (PVS frontu), VS divizí (PVS armády), pracoval tam omezený počet funkcionářů štábu, šlo pouze o zástupce složek bezprostředně zabezpečujících velení vojskům (vyčleňovaných z VS) a i úkoly mělo omezené. Bylo „de facto“ pouze registrátorem situace, úkoly v daném složení a vybavení plnilo se značnými obtížemi a bylo i předmětem kritiky, že pouze odčerpává síly z velitelského stanoviska.

Mám za to, že vytvořením ZVS sledujeme progresivnější koncepci, i když některé úkoly budou totožné. Novou kvalitu i perspektivnost tohoto místa velení vidím především v tomto:

a) V průběhu operace musí být ZVS připraveno plnit různé úkoly v zabezpečování velení podle požadavků velitele nebo náčelníka štábu a mezi tyto může např. patřit:

- zabezpečování pochopení úkolů, které stanovil velitel vojskům útočícím na druhém směru,
- organizace součinnosti na některých směrech, pomoc a kontrola,
- sběr informací od podřízených, kteří vedou činnost např. na samostatných směrech,
- dočasné velení silám a prostředkům na druhém směru nebo odtrženým od hlavních sil.

b) Je připraveno převzít dočasně velení v některých kritických situacích VS (přesun, přerušování spojení, ztráta velení apod.).

c) Přebírá velení při vyřazení VS, popř. TVS (oficiálně však tento úkol ZVS stanoven nebyl, to je můj názor).

d) Připravovat došlé doplňky štábních důstojníků pro práci ve štábu frontu (armády) a poskytovat možnost záměny za funkcionáře na velitelském stanovišti. Přitom je třeba vyjasnit rozhodující požadavek na ZVS, aby do doby převzetí velení za VS (nebo přeměny na VS) pracovalo „utajeně“.

Z těchto úkolů je zřejmé, že využití ZVS může být značně různorodé ve srovnání s úkoly a zaměřením PVS tak, jak je tomu doposud. Takové zaměření činnosti ZVS bude ovšem vyžadovat:

- považovat ZVS za rovnocenného partnera VS a TVS a k tomu přijmout i konkrétní opatření,
- přesně stanovit vztahy a vzájemné vazby mezi ZVS — VS a TVS, celkového toku informací, zpracovávání a předávání duplikátů zásadních dokumentů, spoluúčast při některých rozhodujících pracech apod.,
- potřebu speciální mírové přípravy funkcionářů předurčených na ZVS a jejich všestranné zabezpečení v souladu s podmínkami na VS,
- pevně stanovit celkovou koncepci, základní organizační strukturu a metodiku práce,
- musí být zastoupeny všechny složky frontového (armádního) velení včetně funkcionářů materiálního a technického úseku a jak zkušenost ukazuje v odpovídajícím počtu,
- přehodnotit materiálně technické vybavení ZVS z hlediska jeho mobility, odolnosti, ochrany a vytvoření podmínek pro organizovanou a efektivní práci vyčleňovaných pracovníků,
- řešit systém spojení i mimo spojovací uzel VS pro možnost zabezpečit spojení v případě jeho vyřazení a tím plně zabezpečit možnost velení vojskům ze ZVS.

Bude účelné dodržovat zásadu, že přesune-li se velitel s dalšími funkcionáři z VS na ZVS, stává se záložní velitelské stanoviště velitelským stanovištěm a VS se mění na ZVS. Aplikace této zásady vede k závěru, že ZVS by mělo být vybaveno druhým položením spojovacích prostředků VS. Tím bude zabezpečován další požadavek, aby realizace nového členění míst velení nevedla k nárůstu osob, vozidel, spojovacích prostředků a jiné techniky ve štábu. Snahou bude celkové počty snížit a vhodným způsobem je mezi VS a ZVS „přerozdělit“. Tento fakt by se měl prakticky projevit v tabulkách počtů.

Aby ZVS mělo své opodstatnění v celém systému velení, bylo při tom i plnohodnotným místem velení a mohlo plnit uvedené úkoly, bude třeba nejenom přehodnotit dosavadní praxi, zkušenosti z práce a vybavení současného PVS, ale i přihlídnout ke kvalitativně odlišnému předurčení a zaměření ZVS. Máme za to, že síly a prostředky vyčleněné na jeho organizaci a zabezpečení by ostatní místa nejenom neoslabily, ale při vhodném využití ZVS by se jim práce ulehčila. Proto bude vhodné a účelné:

a) Na ZVS vyčleňovat ze všech složek frontového (armádního) velení zástupce náčelníků těchto složek s odpovídajícím počtem pracovníků. Celkový počet těchto funkcionářů by měl představovat kolem 30 % počtu složek pracujících na VS nebo TVS.

Tento počet odpovídá v hrubých rysech rozsahu úkolů, které ZVS může plnit v rámci operace. Současně počítám s tím, že v průběhu operace bude možné i účelné po určitém období funkcionáře měnit mezi jednotlivými místy velení.

b) Složky na ZVS vybavit v odpovídajících proporcích analogicky technickým personálem, materiálem, štábními pomůckami, formalizovanou dokumentací a celkovou výbavou tak, jak je tomu na VS.

c) Zpracovat metodiku práce a připravit rozdělení úkolů a funkční náplň do jednotlivců. K jejich hlubokému zvládnutí zaměřit velitelskou i metodickou přípravu všech vyčleněných funkcionářů na ZVS.

d) V průběhu útočné operace budeme ZVS (pokud nebude plnit některý specifický úkol) rozmisťovat ve vzdálenosti kolem 20 km (armáda), 30 km (front), především do stran nebo k čáře dotyku od VS. Tato vzdálenost zneškodní vzdušnému průzkumu nepřítele jednorázové zjištění obou velitelských stanovišť a jejich případné současné vyřazení.

e) Hlouběji promyslet a zabezpečit součinnostní vazby mezi ZVS — VS a TVS i tok informací a jako pravidlo zabezpečovat jeho informací předáváním duplikátů zpracovaných dokumentů nejenom vševojskových, ale i druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

f) Po stránce provozní, spojovací a materiálně technické zabezpečit ZVS jako autonomní, samostatný celek, v podstatě nezávislý na velitelském nebo týlovém stanovišti.

Je třeba hlouběji analyzovat místo, funkci a vybavení ZVS a z podvědomí všech příslušníků štábů odstranit mylné názory, že toto místo velení pouze odčerpává z VS a TVS síly a prostředky, které se přitom na těchto místech velení nedostávají. Jde v podstatě o to, abychom pochopili, že jeden z hlavních požadavků zabezpečení odolnosti a nepřetržitosti velení můžeme splnit tak, abychom síly a prostředky velení nesoustřeďovali jen do jednoho místa (prostoru), ale počítali i s průběžným využíváním příslušníků štábů, vyčleněných na ZVS, k plnění některých úkolů, které tak či onak musí plnit VS. Na druhé

straně nebude efektivní, aby ZVS zpracovávalo některé úkoly paralelně s VS a tím dvě až tři místa velení dělala totéž. To bude vyžadovat především:

a) V působnosti práce a obsahu práce ZVS jasně stanovit:

— obecné úkoly ZVS, které bude plnit ve všech fázích operace (příprave-no převzít velení za vyřazené VS, popř. TVS). K tomu je třeba promyslet systém informačního toku z těchto míst velení a zabezpečit stálou potřebnou informaci.

Poznatky ze cvičení ukazují, že je vhodné zvát na VS při vyhlášení rozhodnutí, organizaci součinnosti ZV nebo ZNS, popř. jiného funkcionáře vyčleněného na ZVS, aby byla plná informovanost o záměrech velitele. Vzhledem k tomu, že v průběhu operace vázla průběžná informovanost VS (TVS) — ZVS, informace nebyly úplné a byly předávány opožděně, byl na informační střediska těchto míst velení vyslán funkcionář z ZVS, který průběžnou informací v potřebném rozsahu a včas zabezpečoval. Zejména, neplní-li ZVS jiné úkoly, z důvodů úspory sil na VS a TVS bylo toto opatření účelné, možné a efektivní a může se s ním v odpovídající situaci počítat. V metodice práce složek na VS a TVS je nutné přímo stanovit, aby základní plánovací dokumenty byly zpracovány i pro ZVS (v jednom výtisku). U písemných dokumentů tento požadavek je poměrně lehce splnitelný. U grafických se bude zpravidla v důsledku jejich pracnosti jednat především o oleáty, které se ovšem musí překreslit na mapy na ZVS;

— konkrétní úkoly ZVS na určité fázi vedení operace. V dynamice operace je značně zatíženo jak potřebnou bezprostředností velení vojskům, udržováním nepřetržité součinnosti a všestranného zabezpečení operace, tak i sběrem informací, jejich analýzou, přípravou podkladů, přijetím rozhodnutí a předáváním úkolů podřízeným. Proto bude účelné přenést některé úkoly v zabezpečování velení (v duchu zámyslu velitele) na ZVS. Mezi takové úkoly může např. patřit kontrola a pomoc při plnění úkolů vojsky na druhém směru, organizace součinnosti a zabezpečení zasazení druhého sledu, dočasné zabezpečení velení na druhém směru, řízení obnovy bojeschopnosti vojsk ve stanoveném prostoru po jaderných úderech apod. Tím můžeme na jedné straně efektivněji využít síly a prostředky na ZVS, na druhé straně konkrétně pomůžeme VS. Při tom musí být ZVS stále připraveno plnit hlavní úkol — převzít velení v plném rozsahu.

b) V materiálním a technickém zabezpečení:

V současné době můžeme konstatovat, že všeobecné zabezpečení ZVS by plně požadavkům neodpovídalo. Je to proto, že při převedení sil a prostředků z PVS na ZVS prakticky počítáme s menším počtem osob a techniky. V případě jeho využití pro velení další potřebné prostředky doplňujeme z velitelského stanoviště. S tímto kalkulovat v případě vyřazení VS (TVS) nebude pochopitelně vždy možné. Proto je třeba přijmout opatření, aby celkové materiálně technické zabezpečení vycházelo z potřeb zabezpečit plynulou práci bez dalšího vyčlenění sil a prostředků z VS (TVS) na ZVS. Přitom můžeme počítat s tím, že využijeme vše, co zůstane bojeschopné na těchto místech velení.

S přihlédnutím k tomu, že ZVS by bylo zabezpečeno pouze jedním položením (při vyřazení VS bychom mohli využít druhého položení VS), je třeba přehodnotit možnosti materiálně technického zabezpečení tak, aby bylo naprosto nezávislé na velitelském stanovišti (TVS) a mohlo i při vyřazení VS (TVS) převzít velení v plném rozsahu.

c) Vybavení dostatečným počtem výkonných spojovacích prostředků považují za další rozhodující požadavek pro zabezpečení činnosti ZVS. Půjde nejenom o zabezpečení spojení uvnitř místa velení, ale zejména vytvoření takových podmínek, aby v plném rozsahu mělo ZVS zabezpečeno spojení (i mimo spojovací uzel na VS) při potřebě převzít velení, zejména při vyřazení VS. Proto bude nutné přehodnotit počet vyčleněných kanálů, zejména pro zabezpečení spojení VČ a ZAS, souběžně s přehodnocením vyčlenění rádiových a radioreléových prostředků pro zabezpečení velení ze ZVS.

Závěrem mohu konstatovat, že vytvořením ZVS jako nového prvku systému velení v útočné operaci by byla podstatně zvýšena odolnost velení a jeho nepřetržitost. Při jeho organizaci a zabezpečení budeme vycházet i z nové kvality a rozsahu možných úkolů, které by mohlo ZVS plnit.

Proto chceme dále zkoumat a ověřovat tyto otázky na našich cvičeních, hledat rezervy a možnosti a celou problematiku teoreticky rozpracovat a připravit. K tomu by byla vhodná i širší diskuse na stránkách našeho časopisu.